

In Nomine Sacrosanctæ & Individua Trinitatis.

DISPUTATIO THEOLOGICA
de

Miraculosa primorum generis nostri Parentum formatione, deq; eorundem Primævæ perfectionis statu incidenter saltem & perfunctorie considerato; in Specie verò de imagine Dei, ad quam primi-
tus sunt conditi.

Quæ

Illuminante, docente ac Gubernante Spiritu Sancti gratiâ
Theologica Facultate in Regia Academia Upsaliensi
suffragante & approbante

P R A E S I D E
JOHANNE L. STALENO

SS. Theologiæ Professore ord. pub.

R E S P O N D E N T E

LAURENTIO JOHANNIS STALENO.

Pia & amica censura publicè ventilanda submittitur

In Auditorio Gustaviano ad d. 21. Octobris Anni 1647.
horū ab 7. Matutinis.

Luc 11, 35. Σκότει ὅν μὴ τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ σκοτίᾳ.

Johan. 12, 36. Εἰς τὸ φῶς ἔχειν, τιστεῖν εἰς τὸ φῶτα
ίνα ψοὶ φῶτος γίγνοθε, &c.

U B S A L I ē,
Imprimebat Eschillus Matthiæ.

64

p. 32

ABIGO SENT C

Thesis I.

Octrina de homino in primigenæ in
tegritatis Statu considerato , & qualis
Primitus à Deo creatus est, ordine Sacris
monumentis congruo ut concinnè ex-
pendatur & intelligatur ; Membra se-
quentia insinuentur , & ut ingenij mei
gratiosa Spiritus Sancti assistentiâ nec non Sacrarum Scri-
pturarum manuductione suffulti adjutiq; tulerit facultas
obiter declarentur & dilucidentur oportet. I. Causæ ho-
minis exteriores & interiores , nimirum. 1. Efficiens^o.
2. Materialis. 3. Formalis. 4. Einalis. Et 5. deniq; in spe-
cie imago Dei ad quam Primi generis nostri Parentes
sunt efformati. Hęc cuncta distinctè ductum Sacrae Pa-
ginæ sequens uberius fusiūsq; ostendere & diducere co-
nabor.

II.

Ἵνη μίαν τρισυπόσετην ἀρχὴν, causam hominis efficien-
tem esse, rotundis verbis enunciat & confirmat Spiritus
Sanctus. Gen. 1.16. aiens: *faciamus hominem in imagine nostra,*
secundum similitudinem nostram.

III.

Quibus ipsius Jehovæ Verbis de homine creando
prolatis, bina in primis insinuantur μυστήρια. observatu di-
gnissima. Primo indicatur , quisnam hominem creavit,
nimirum μία τρισυπόσετη ἀρχὴ. hoc est Sacrosancta Trini-
tas, Deus Pater, Deus Filius, Deus Spiritus Sanctus.

IV.

Quæ assertio, præter commune Theologicum axio-
ma, sic sonans: Omnes Dei actus ad extra sunt indivisi,
Probatur & vincitur disertâ Spiritus Sancti oratione.
Deus namq; seu Elohim est, qui dicit: faciamus hominem
in imagine nostra, & ad similitudinem nostram. Et quando-
quidem Deus quasi consilium secum initurus de se hic
sermocinatur pluraliter dicens: faciamus hominem in ima-
gine nostra, ad similitudinem nostram. Moventur Proinde non
immerito hic duæ quæstiones: 1. Quemnam alloquatur
Deus? 2. Quare pluraliter loquatur? Deum non Ange-
los alloqui, ut quidam Rabinorum fabulantur, multò mi-
nus terram, ex quâ homo formandus erat, ut nonnulli
quondam nugati sunt. (Si commemoranti Basilio in ho-
mil: 9. in Gen. habenda sit Fides) Sed Deum quasi secū de-
liberare ~~o~~ textus Mosaici evidentissimè demonstrat.

V.

Is namq; verba facit, cumq; alloquitur ad cuius ima-
ginem homo factus est. Jehovæ Verba sic sonant: Faciamus
hominem in imagine nostra, ad similitudinem nostram: disertis-
simâ hâc oratione docet Spiritus Sanctus, non ad alias ali-
eius imaginem & similitudinem factum esse hominem,
quam ad imaginem & similitudinem ipsius Dei. Nam post-
quam Moses dixerat vers. 26. Faciamus hominem in imagine
nostra, mox subjungit vers. 27. Et creavit Deus hominem ad i-
maginem suam, ad imaginem Dei creavit ipsum.

VI.

Hinc liquidò constat, Deum loqui, atq; seipsum allo-
qui. Ceterum Quare Jēhova pluraliter dicit. Faciamus
hominem in imagine nostra, ad similitudinem nostram. De eo
haud omnes concordant. Reperiuntur nonnulli, qui pu-
tent hic subesse Peculiarem lingvæ Hebrææ Idiotissimum:
sunt

sunt insuper quidam, qui dicant Deum nominis aucupandi causa pluraliter de se loquutum esse. Quæ, aliæq; eis consimiles φλυαγίαι, tām apud Judæos, quām Socinianos, cum primis verò apud Eusebium in explicat: Locorum Vetus & Novus Testamenti Pagina 15. & seqq. inveniuntur. Verū nugas hujusmodi. Si consulatur Scriptura θεοῦ νέστος τοῦ, refutatu haud sunt difficiles: Scriptura namq; ipsa clare monstrat, cur Deus jam pluraliter, ut hic loci, jam & pluraliter & singulariter, ut Gen. 2. 8. & 19. hominis creationem sibi tribuat. Irrito verò conatu quaeritur loquutionis fundamentum in Peculiaris lingvæ Hebrææ idiotismo, vel in modis loquendi Regibus & Principibus civilibus usitatib; quibus non infrequens, sed soleane est de suis Personis Pluraliter loqui, idq; honoris gratiā.

VII.

Has φλυαγίαι toties refellit Spiritus Sanctus; quoties non uno in loco, sed innueris sacræ paginæ locis docet & inculcat, æternum illum verum, & vivum Deum, ad cuius imaginem primitus homo est conditus, velut ἕστια unum, ita personis trinum esse, ut vel ex hisce sacræ scripturæ (alijs quamplurimis impræsentiarum silentio involutis) dictis evidentissimè patet Gen. 1. v. 1. Esai. 46. 8. Joh. 1. 1. 2. 3. 4. seqq. Eph. 3. 9. Job. 33. 4. Psal. 33. 6. Psal. 104. 30. Iath. 3. 16. 1. Johan. 5. 7. Et hæc de primo mysterio hoc laco observando dicta sunt.

VIII.

Secundum mysterium, quod in deliberativa Dei de homine condendo actione observandum venit, est, causa propter quam Deus non absq; præviâ deliberatione creationem hominis auspicatus est. Non ideo certè Deus consilium hivisse scribitur creaturus hominem, tanquam consilij indigè ignoraverit, aut ambiguus fluctuaverit, quid fa-

Et o esset opus. Non ignotum est illud Apostoli Rom. ii, 13.
O profundas divitias & sapientiae & cognitiouis Dei! quam
in scrutabiliis sunt ipsius iudicia, & impervestigabiles viae e-
jus! Quis enim cognovit mentem Domini? at quis ei fuit
a consilio? aut quis prior dedidit ei, & repandetur ipsi? alio
proinde adducantur oportet causae, propter quas Deus ho-
minis creationi quasi consulto & deliberabundus manum
admovebit; quae hinc præcipue fuisse videntur. Quarum
prior censetur fuisse, ut hac consultatione dignitas & præ-
stantia hominis præ ceteris rebus naturalibus a Mole lupe-
rius in historia creationis recensitis insinuaretur & declara-
retur. Siquidem nemo non animadvertisit, haud parum
facere ad exaggerandam & amplificandam hominis præ-
minentiam, quod terram, mare, abiissum, coelum, firma-
mentum, lucem &c. non nisi jobendo creasset, terra omnis
genetis plantas, aqua omnis generis pisces produxisset;
coelum stellis insigneretur; ipse vero Deus creationi homi-
nis non absque prævia consultatione manum admovebit.

I X.

Posterior causa videtur fuisse, ut Deus hac delibera-
tione nobis insinuaret & inculcaret, quanti ponderis futu-
rum erat hominem non tam creare, quam ut creatus in
integritate & felicitate concreata conservaretur, vel eadem
deperdita & amissa ipsi recuperaretur & restitueretur. Deu-
enim in divinâ omniscientia suæ luce videbat, homines
non diu in suæ innocentiae & perfectionis statu perstiu-
rum, sed brevi defecstrum, & fore maxima molis sumni-
que laboris, ut lapsus & perditus homo pristinæ & pâmi-
genæ integritati, dignitati ac libertati restitueretur Atq;
Tantum pro instituti nostri ratione de membro priore, in
quo obiter de causa creationis hominis efficiente, actum
est.

X. Se.

Sequitur jam pôrrò membrum secundum, in quo nobis agendum erit de causa hominis creandi materiali. Quænam fuerit hominis condendi materia proxima pronunciat sacer scriptor Gen. 2, 7. his verbis : *Et formavit Jehovah Elohim hominem pulverem è terra.*

XI.

Quæ corporis Adamici formatio, præter causam effientem superius insinuatam, duo complectitur.

XII.

Prius est ; materiam proximam, è qua corpus humannum à Deo formatum est, esse terram : Etenim ne reamur talem fuisse corporis Adami efformationem, qualis est hodierna corporum humanorum formatio, rotundis verbis asserit Moses : *Deum formasse hominem pulverem è terra.* Monent quidam observandam esse distinctionem inter עָפָר & אַדְמָן autumant enim voce עָפָר denotari pulverem ratum & tenuem, & qui vento non difficulter in aërem dispergitur, qualis est in quibusdam partibus superficie terræ, potissimum vero æstivo tempore, vi caloris solaris omni humore aquo terra exhaustâ. vocabulū verò אַדְמָן denotari dicunt, terram aquâ imbutam. Quæ sanè Rabiorum de diversâ horum vocabulorum significatione observationio, non prorsus contemnenda videtur. Quamvis enim à Rabiois adducta vocabulorum אַדְמָן & עָפָר distinctione non semper observetur. Vocabulam namq; אַדְמָן etiam tenuem & comminutum pulverem designare constat à Sam 15, 25. nullum tamen dubium est, quia vocabulum עָפָר pulverem tenuem, אַדְמָן verò terram humore subactam plerumq; in monumentis sacris significet. Quippe quam vocabulorum אַדְמָן & עָפָר discrepantiam animo libeniori concedimus, quò evidentius & cœbrius eadem utitur Scriptura

ptura **לְבָשֵׁנוּ**, quinimò ipsius Iehovæ vox est Gen. 3, 19.
quia **פָּלָבַס** es, **וְ** in Pulverem reverteris. Patriarcha Abraham
dicit, Gen. 18. 27. Ecce ego cuperem alloqui dominum licet sim
תְּךָ & **כִּרְבָּנָה** Pulvis & cinis. Apostoli assertio est. 1. Cor. 15.
47, 48. **πεπάντας** ἀνθρώποις οὐκ ἔχεις μὲν
καὶ οἱ χοίνοι Primus proinde homo Primâ suâ origine Pul-
vereus fuit.

XIIII.

Hactenus de autore & materia Primi hominis proxima,
sequitur tertio efformationis modus considerandus,
qui exprimitur verbo **לִזְבֹּחַ** quod licet aliquando quamvis
effectionem, etiam eam, quā quidquam ex nullâ Praeexi-
stente materiâ producitur, Esai. 45, 7. aliquando materiæ
cuicunq; novam & certam formam indere significat, sensu
tamen proprio sigulis ex luto aut argilla Vasa figlina effor-
mantibus, competit. Hinc **לִזְבֹּחַ** figulus Esai 42, 1. Verum
quidquid de eo sic sane non possum non maximoperè ad-
mirari, quomodo Iehova è merissimo pulvere formosam
illam humani corporis structuram efformavit & extruxit.
Captum namq; intellectus humani longissimo intervallo
excedit, quomodo corpus humanum & tantæ concinnita-
tis, & ad tot tantasq; actiones obeundas aptum idoneumq;
& quod nec injuriâ cœli, nec ulla temporis longinquitate,
Si homo mandatum Dei non prævaricatus fuisset; ullum
damnum sensistet, è merissimo pulvere compingi, con-
glutinari & constare potuerit. Iehovæ Sapientiam, hoc in
opere, ut in alijs, plerisq; admiremur & veneremur oportet:
quaë longè superabundantius, quam nos nostro intel-
lectu comprehendere possumus, facere. Potis est, Eph.
3, 20. Et hic loci succinctè annotemus oportet encœmia
Iehovæ ob admirandam hominis formationem in monu-
mentis **אֶלְעָזָר** adscripta Pial. 94, 1. An plantans aurem
non audiet, aut formans oculum nonne videbit? Pial. 139,
2, 3, 4, 3. seqq. Tu Domine cognovisti sedere meum, & sur-
gere

gerē meū, intellexisti cogitationēs meas ē longinquo;
iter meū & accubitum meū circumdedisti, & cunctarū
viarū mearū peritus es, cum nondum esset sermō in lin-
gā meā. Ecce o Domine nosti meipsum totum ante & re-
trō formasti me. *Elat. 29, 15, 16.* Væ abscondentibus in
profundum à Iehova consilium, qui dum in tenebris sunt
eorum opera, dicunt, vel cogitant: quis aspicit nos, &
quis novit nos? O vos perversissimos homines! quasi lu-
tum contra figulum cogitet, & dicat opus factori suo, non
fecisti me; & figmentum dicat factori suo: non intelligis.
Elat. 45, 9. Væ contradicenti factori suo: numquid dicet lu-
tum figulo suo quid facturus essem, cum ad opus istud tuum
nullæ sint manus? *Elat. 64, 8.* Iehova, tu Pater noster es: &
opus manus tuæ sumus &c. Quæ & alia hisce similia Scri-
pturæ dicta valdè emphaticè deprædicant Iehovam à Primā
primi hominis efformatione. Atq; hac dicta sufficiant pro
nostrī instituti ratione de corporis primi hominis ē terræ
pulvere concionatione.

XIV.

Primi hominis causis, efficiente, materiali, nec non
modo, quo formatus fuit, perfunctoriè insinuatim & indi-
gitatis, sequitur ut forma ejus interna expendatur & con-
sideretur. Quæ verò ea fuit, expressit Moses his phrasibus:
Gen. 2, 7. Et inspiravit Iehova Elohim in faciem ejus spiraculum
vitarum & fuit homo in animam viventem. Hac Spiritus san-
cti verba, quia primo intuitu videntur sub obscura, proinde
quod hanc intellectu faciliora, dilucidentur oportet 1. quid
nomine spiraculi vitarum, quod Iehova primo homini in-
spiravit, occurrit intelligendum. 2. Quid sit, spiraculum
homini in faciem inspiratum esse. 3. Quid intelligendum
veniat hac verborum formā: hominem istā spiraculi vita-
rum inspiratione factum esse in animam viventem.

XV.

Primo notandum est, quid nomine spiraculi vitarum intelligendum sit: certum est, ut reor, quod per spiraculum vitarum, designetur ipsa anima; Ratio est, partim quia anima virtute divinitus sibi inditâ verè vitas spirat, quod namque homo vivit, id totum immediatè acceptum refert animæ: partim etiam quia sacro codici valde frequens & familiare est, voce, ΠΡΨΙ animata exprimere, ut videre est Deut. 20, 16. Josue 11, 11, 14. Partim denique quia Spiritus sancti amanuensis Moses rotundis verbis asserit, hominem hoc ipso vitarum spiraculo factum esse in animam viventem.

XVI.

Huic assertioni nostræ suffragantur, fidemq; facere & conciliare videntur, sequentia sacræ paginæ dicta minimè obscura. Iob. 33, 4. Spiritus Iehovæ facit me, & spiraculum omnipotentis vivificavit me, Eccles. 12, 7. Revertatur puluis in terram suam unde erat. Spiritus verò redeat ad Deum qui dedit illum Act. 17, 25. ὁ Θεὸς διδός μασι ζωὴν καὶ πνεῦμα πνεῦμα. hisce Spiritus sancti eloquijs qui fidem habet, vix inficiabitur, quin nomine spiraculi vitarum intelligatur ipsa anima, quæ immediatè dat ζωὴν καὶ πνοὴν, quæq; ergastulo corporis pulveri redditi soluta & emancipata ad Deum redit:

XVII.

Nomine Spiracuali intelligi debere animam hominis, supra citata S. Scripturæ testimonia evidenter evincunt, sed quam ob causam anima nominetur Spiraculum non singulariter vita, sed pluraliter vitarum, dicendum superest.

XVIII.

Arbitrantur quidam interpretum, id eo fine factum esse, ut ostenderetur, homini datas esse omnes vitæ naturalis species, nimirum vegetantem plantarum, sentientem brutorum, & ratiocinantem Angelorum.

Ve-

XIX.

Verum, licet non invitus per concessionem largiar, divinitus datam esse homini animam, quæ & vegetaretur, & sentiret, & intelligeret, Unius enim specie substantia non nisi Una duntaxat forma esse potest. Phrasim tamen **בָּרַחֲנָשׁ** singulariter intelligi & insinuari omnes vitæ species, affirmans concedere haud audeo, hoc argumento fretus & suffultus: quia eadem phrasim utitur Spiritus Sanctus de quovis animali vivente, bruto pariter etiam rationali, quod **κατιλύσμων** obrutum pessumivit, ut videtur est Gen. 7, 22. Suorum proinde verborum optimus interdres censetur sacer scriptor Moses, qui spiraculum vitatum exponit animam viventem. Cui assertioni disertâ & rotundâ oratione suffragatur & calculum addit candidorem Apostolus 1, Cor. 13, 14. **ἴσταντον ἐπειδὴν οὐδέποτε Αδαπὸς ψύχην ζῶται.** Qualis vero fuerit hæc anima, & quæ ratione à brutorum anima discrepet, infra ex professò demonstrabitur.

XX.

Cæterum, quo fine Jehova spiraculum hoc vitatum homini communicaverit inspirando, & non alio modo; interpres non concordant. Patres antiquiores, Iustinus, Ireneus, Tertullianus, alijq; non pauci putant, secundam SS. **τριάδα** personam, quæ formâ humanâ cum patribus primi ævi crebrò conversata fuit, assumpto hominis **εγχώριαν** manibus suis lutum è terrâ sumplisse, & ex eo corpore primi generis nostri parentis finxisse, & flatu spiraculum vitatum efformato corpori inspirasse. Verum licet hæc videantur piè dici, sed tamen absq; sacrae scripturæ autoritate **λαοδυχαλκῶν** dicuntur. Is namq; ipsus Deus & invisibilis & corporis expers, qui cœlum & terram, omnique quæ in illis sunt, creavit, & ad cuius **ἐκόνα** homo crea-

cus est, corporis Adamici fuit formator, & hoc digitum in-
cendit Zacharias Prophetæ 13. 1. Hac dicit Dominus extendens
caelos, fundans terram, & formans Spiritum homini in eos. No-
bis autem certissimum est, Deum patrem, filium & Spir-
itum Sanctum, uom illum verum Deum Cœli & terræ
creatorem esse, atq; hominem non ad solius filij duttaxat
sed individuæ illius Sacrosanctæ glædos imaginem creatum
esse. Theodoretus exhibet insufflationis adducit aliam
causam, videlicet Deum voluisse hoc significare, tam facile
sibi fuisse creare primum generis nostri parentem, quam
facile est homini cuiquam flatum ex ore suo emittere. Ve-
rū meo quidem judicio, præstat hic ἐπιχείρις, quam extra
Sacrae scripturæ dictamen quidquam certitatem statuere,
& ea scrutari quæ Deus nuspian in verbo suo nobis pate-
fecit. Hoc tamen duttaxat perswasissimum mihi habeo,
quod inspiratio illa nec potest, nec debet intelligi de actio-
ne aliqua corporea, quæ ministerio oris perficitur. Crassio-
ra namq; hæc sunt, quam ut Deo, qui merissimus ac simpli-
cissimus actus est, & sicut corporis, sic quoq; oris expers
est, competere ac applicari queant. Non tamen arbitror
illum hallucinaturum, cui volupe fuerit asserere, spiraculum
hoc vitarum, donatum fuisse, per tenuem quendam hal-
lum, flatum, aut auram à Deo excitatam. Ratio probalis
est; partim quia Salvator insufflatione contulit Apostolis
Spiritum Sanctum Iohan. 20, 23. Per quem renovamur ad
imaginem divinam. Eph. 4, 24. Tit. 3, 5. Respiciens pro-
cul dubio ad modum, quo Deus usus est in inspiranda pri-
mo generis nostri parenti animâ, in quâ primitus præcipue
refulxit imago Dei: Partim etiam quia Deo familiare fuit
in V. T. præsentiam suam indicaturo, aut stupenda opera
facturo, ventum, auram aut spiritum instar præludij cu-
jusdam, præmittere, ut videre est i. Regum 16, 12. seqq. E-
ch. 37, 7, alijsq; Sacri codicis locis.

Hoc

XXI.

Hoc spiraculum vitarum homini in faciem inspiratum esse, quidnam sit, fuisse declaretur oportet. Omnes fermè orthodoxi interpretes hanc sententiam, homini animam inspiratam esse in nares: Dicitur namq; nascitur & nares denotat. Rationem vero interpretes redditu-ri, propter quam Deus animam in nares præsertim inspiravit, reatur hanc esse: quia respiratio ceu infallibile vita respi-~~cor~~, in naribus, utpote externo respirationis instrumento peculiariter refulget. Quare sane ratio militaret & valeret, nisi jam non fieret mentio animæ brutæ, sed animæ hominis, quam intelligit; Cujus profectò operatio, tan-tum quam intelligens est, per nares minimè animad-vertitur. Verisimile videtur, non hoc velle Spiritum sanctum, quod spiraculum vitarum homini a Deo insuf-flatum sit per nares; sed haec videtur esse Mosis sacrifici-~~ptoris~~ sententia: Deum propterea homini spiraculum vi-tarum inspirasse, ut ipsi in faciem esset, id est, unde palam videre, judicare, & censere quis quirat, quisnam, qualis, quantiq; valoris & pretij homo existeret: ita ut phrasit Dicitur non peculiariter indigitetur certa corporis humani pars integrans, nempe nares, per quas homini inspirata fuit anima, sed ut insinuetur & intelligatur potius finis, quem in insufflatione animæ Deus spectaverit. Confirmat & e-vincit hanc expositionem spiraculi illius proprium officium. Citra namque controversiam, ut autumo, verum est, animam ideo homini inspiratam esse, ut per eam, & i-psius actiones, innotoscere ac inclarescere posset, quis, qua-lis, & quantæ præ alijs creaturis physicis nobilitatis & præ-stantia esset homo, isto spiraculo vitarum divinitus insi-gnitus.

XXII.

Ab hac interpretatione non aliena est phrasis, **בַּאֲפָ**, quod litera **בָּ** causam finalem subinde significari nemo potest ire inficias. Quapropter, ut Iacob servisse dicitur Gen. 29, 18, 20. **לְכִרְחֵד** ob Rachelē, vel ut posset potiri Rachelle: ita Deus inspiravit Adamo spiraculum vitatum **בַּאֲפָ** in faciem, seu ut esset Adamo in faciem, è qua nimirum clare videri & cognosci potest, quis & qualis esset Adam.

XXIII.

Superest, ut explicetur, quidnam sibi Spiritus Dei vellet, dum sit, factum esse hominem in animam viventem? Quorum verborum sensus haud videtur obscurus. Corpus namque Adamicum truncus, inspirato vero jam spiraculo vitarum, incepit se movere, vitales, animales, & intellectuales actiones exercere, sentiendo, videndo, audiendo, gustando, olfaciendo, rationem prodere intelligendo, volendo, cogitando, judicando, sermocinando. Nemo namque inficiari potest ultra verisimilitudinem, nomine animæ viventis intelligi, non tantum vegetantem, & sentientem, verum etiam rationalem animam.

XXIV.

Homini namque per spiraculum vitarum datam esse praeceteris animalibus, quæ bruta sunt, facultatem intelligenti, volendi, cogitandi, loquendi, evidenter docet Moysæ historia. Siquidem ad hominem recens conditum & spiraculo vitarum vivificatum adducuntur omnis genesis bruta animalia, ut singulorum generibus nomina naturæ ipsorum admissim congruenda & convenientia indat Gen. 2, 19. quippe quod absq; admiculo rationis, & certe singulari scientiæ lumine fieri haud potuit. Et jubetur homo abstinere ab usu arboris scientiæ boni & mali, ut Deo hoc pacto voluntarium adprobaret ac præstaret obsecrum

quiū Gen. 2. 16, 17. q[uod] od profectō absq[ue]; pleno liberi arbitrij usu facere non potuit. Hominē proinde, inspirato jam corpori spiraculo vitarum factum esse in animam viventem, nihil aliud esse videtur, quam hominem esse animal vivens vitā vegetante, sentiente, & rationali, quandoquidem e iam hodierno die animadvertisimus h[oc]c esse spiracoli istius vitarum primitū inspirati munia admissim cum sacris litteris concordantia. Atq[ue] h[oc] dicta sufficiant de spiraculi vitarum, in animam viventem insufflatione.

X V.

Eva primæ generis nostri matris è costâ Adami extitio porò sequitur perpenda & consideranda. Quæ his verbis à Mose proponitur & exprimitur Gen. 2. 18, 21, 22 & dixit Jehovah Elohim: non est bonum, hominem esse solum: faciamus ei adjutorium, quod ipsi convenientat. Et cadere fecit Jehovah Elohim soperem super Adamum & dormivit, & Iupsit Unam è costis ejus: & clausit carnem pro ea. Et edificavit Jehovah Elohim costam, quam acceperat d[omi]n[u]s Adamo, in mulierem.

X VI.

Insignatur primò his verbis finis formatæ Eva, nimirum, non esse bonum, hominem esse solum: faciendum proinde ipsi esse adjutorium.

X VII.

Subtilibus disputationibus, quibus controvertitur, cur non fuerit bonum homini, ut esset solus, consultò superdeo, quandoquidem certum & planum est ex *oueræ eius* contextus, respexisse Deum ad multiplicationem & propagationem humani generis per maris & foeminae licitam & decentem conjunctionem..

X VIII.

Quando namq[ue] Deus adduxisset ad Adamum omnis generis animalia, nec inter ea invenisset adjutorium Ada-

mo commodum & aptum, tunc demum subjungit Iehova :
Non est bonum, hominem esse solum ? insinuans non decere &
congruere, ut solitarius homo relinqueretur, si homo non
minus, quam reliquæ animalis species, suam speciem per
multiplicationem individuorum proleminare & propaga-
re teneretur.

XXIX.

Proinde non absolutè & simpliciter asséritur : non
est bonum, hominem esse solum : contrariaretur namque
talis simplex & absoluta assertio , partim beatissimo homi-
num statu in futurâ vitâ, ubi homines erunt ἵσταγελοι, nec
locus erit conjugio Luc. 20, 36. Partim assérptioni Aposto-
licæ, approbanti & deprædicanti vitam cælibem & solita-
riam. 1 Cor. 7, 31, 32, seqq. Sed hæc Spiritus sancti loquu-
tio : non est bonum, hominem esse solum ; Secundum quid &
non simpliciter est intelligenda & accipienda , hoc signifi-
cato : tunc temporis non fuit bonum, consultum & com-
modum, ut homo relinqueretur solus, si non minus ipse
speciem suam, quam aliæ animalis species, per multiplica-
tionem individuorum convenienter modo propagare de-
beret.

XXX.

Cæterum, curiosè hic disputare nolo cum curiosis
quibusdam interpretibus, quid Deus sibi velit, cum dicit :
Faciam ei adjutorium בְּפָנָיךְ ante seu coram ipso. tutissimum
esse reor considerare antecedentia & consequentia textus
Mosaici, & nihil certius est, quam istâ loquendi formulâ de-
signari, hujusmodi Adamo adjungendum esse adjutorium,
quod naturâ & specie ipsi simile, jugis, perpetuus & indivi-
duus socius sit. Hanc phraseos expositionem nobis sup-
peditat ipse Dei Spiritus, quando adductâ jam ad Adamum
Èvâ, hæc profert verba : Relinquet homo patrem suum & ma-
trem

etrem suam & adhærebit uxori sua, & erunt Duo in carnem unum Gen. 2, 24.

XXXI.

Praterea verbis è cap. 2. Gen. v. 21, 22. allatis exprimitur modus extictionis Evæ. Asserit enim Dei Spiritus, Iehovam cadere fecisse soporem super Adamum, & è latere dormientis Adami costam sumpsiisse: deq[ue] costâ istâ Evam formasse: & in locum costâ ablata carnem substituisse. Moveatur hic non immerito quæstio, qualis nam fuerit somnus, qui in Adamum irruisse assertitur?

XXXII.

Naturalem somnum non fuisse, vel inde constat, quia divinitus dicitur immissus, non verò à vaporibus è ventriculo in caput ascendenribus & somnum conciliare solitus ortus. Græci interpres appellant ἐνσαν, quâ nimis corripi solent Prophetæ, dum ipsis Deus sua manifestat mysteria. Verum vox Hebreæ שְׁמַן quam usurpat Moses, non ἐνσαν sed somnum gravem significat, ut videre est Gen. 15, 12. & 1. Sam. 16, 12. à radice שְׁמָן sopore obrutus fuit. Unde etiam Aquila καπνοφορε, Symmachus verò καπνον vocant, quæ dictiones significant somnum gravem, quasi lethargum. Multi hoc loco utuntur nomine soporis.

Hoc interim improbari non potest, quia Adamus in profundo isto somno luce quadam divina peculiariter illuminatus & Spiritu Prophetico repletus fuerit: quandoquidem evigilans dixit: hoc est os ex ossibus meis, & caro è carne meâ.

XXXIII.

Cur Deus voluerit ex Adamo dormiente potius quam vigilante Ewam formare, multi magis curiosè, quam fructuose, dulcitant, & conjectoriè nugantur. Sed nostrum non

C

est

est curiosè & otiosè inquirere in consilia & cogitationes
Dei in verbo nobis nuspia detectas". Acquiescamus er-
gò hic oportet in merà Dei évidentia præsertim cum Deus
nuspia in verbo suo nobis revelavit , cur maluerit , ex A-
damo dormiente , quām vigilante fæminam formare.

XXXIV.

Materiam proximam , ex quā Eva fuit efformata
Moses exprimit voce יְלִילָה , quæ costam & Syncdochicè la-
tus denotat . docere voluit Sacer scriptor Moses efforma-
tam esse Evam è costâ Adami carne circumdata . Perspicuè
hoc docuit Adam , conspectâ Evâ exclamans : hoc est os ex
ossibus meis , & caro de carne meâ .

XXXV.

An verò costa ista , ex quā formata est Prima generis
nostrî mater è dextro an sinistro latere desumpta sit ? An fu-
erit una è costis veris an verò nothis ? an necessaria fuerit
hæc costa , an verò supervacanca , quandoquidem adhuc
demonstrent Anatomici in utroq; latere fæmineo æquè
ac in masculino duodenas costas ? Sacra pagina non indicat .
Has proinde argutias missas facimus , & curiosis illis homi-
nibns verbo Dei non contentis & acquiescentibus discu-
tiendas relinquimus . Pietatis & cælestis veritatis studiois
sufficit scire , Evam è costâ Adami conditam esse , resarcit-
tâ subtractione costæ carne , quæ in ejus locum substituta
fuit ad replendam vacuitatem , in qua succinctâ assertio-
ne in sacro codice expressè editâ tutiùs acquiescere gestio ,
quām subtilibus , ne dicam inutilibus , quæ stionibus in mo-
numentis divinis nuspia vel propositis vel decisis irrito
conatu indulgere & operam iropendere .

XXXVI.

Utriusq; primi generis nostri Parentis ad imaginem
Dei creatio , jam porrò perpenda & penitiùs consideranda
sequi-

sequitur; quæ à Spiritu Sancto hæc verborum forma Gen.
1, 27. proponitur & exprimitur: Et creavit Deus hominem in
imagine suâ: in imagine Dei creavit eum: masculum & fami-
nam creavit eos:

X X V I I.

Quid autem imago Dei sit, ad quam homo primitus
creatus est, ex ipsis vocabulis בָּרוּךְ וְתֹבוֹת רַבָּה, quibus sacer
scriptor utitur, quodammodo innotescit. בָּרוּךְ enim est à ra-
dice בָּרוּךְ adumbrare juxta quorundam interpretationem.
תְּמִימָה וְתְּמִימָה assimilare, similem esse. Imago proinde
Dei ad quam homo creatus fuit, est similitudo, quæ ho-
mo creatorem suum referebat, atq; secundum modum
capacitatis suæ exprimebat.

X X V I I I.

In quo autem imago Dei, ad quam homo primitus
fuit creatus, constiterit, è verbo Dei discamus oportet.
Hoc verò qui justè diligentia consulit, pià devotione per-
legit & perpendit, haud difficulter animadvertisit & intel-
ligit, imaginem Dei, in homine primitus creato clare re-
fulgentem & renitentem constitisse:

X X X I X.

Primo: in Dei, & rerum non duntaxat temporalis-
um, sed in primis ad æternam salutem ac beatitudinem
spectantium plena & perfecta (perfectione capacitatib; ho-
minis pro isto statu competente intellectu) cognitione.

X L,

Secundo: in rectitudine & sanctimonia voluntatis,
qua idonea prompta ac expedita erat, sequi & exsequi id
quod mens ritè monstrabat affectandum, & justè impera-
bat faciendum.

X L I.

Tertio: in sensuum interiorum & exteriorum, nec

non membrorum prompta & expedita obdientia & obse-
quio ad sequendum & exsequendum quodvis bonum, quod
intellexus restet prescribēbat & voluntas appetebat.

XLI.

Quarto: in totius hominis æternitate & immortalitate.

XLI.

Quinto: in imperio & dominio in omnis generis a-
nimantia & univerlam terram iudicio & conceulo.

XLIV.

Sexto: deniq; in vita formidinis periculorum & mor-
tis expertise. Hæc singula fusiū ordine sunt explicanda
& probanda.

XLV.

Primò: quod imago Dei, ad quam homo fuit crea-
tus, consistit in Dei & rerum tam temporalium, quam ad
eternam felicitatem spestantium plenam & perfectam cogni-
tione, non pauca sunt, quæ id probant & evincunt.

XLVI.

In rerum naturalium notitia progressum suum pro-
batum dedit Adam, partim nomina singulis animalis spe-
ciebus, naturæ ipsarum convenientia imponendo Gen 2,19.
Partim miraculosum ortum Evæ indicando Gen. 2, 23.

XLVII.

Quâ verò excelluit Adam ad imaginem Dei effor-
matus rerum coelestium & supernaturalium peritiâ, per-
spicuis & expressis verbis docet Apostolus Col. 3, 10. hâc
verborum formulâ describens hominis ad imaginem Dei
redintegrationem: *Induite novum hominem, eum qui renova-
tur eis ἐπίγνωσιν, secundum imaginem ejus, qui creavit eum:*
Quod si homo, ut restauretur & reparetur in eo Dei imago,
renovari debet eis ἐπίγνωσιν quis ibit inficias, quin imago
Dei, ad quam homo primitus factus, considererit in Dei re-
rum.

rumque aeternam salutem concercentium certa cognitione.

XLVIII.

Secundò: quod imago Dei, ad quam homo fuit conditus, ambitu suo quoq; comprehendenter rectitudinem & sanctimoniam voluntatis, dilectè & rotundè docet & demonstrat Apostolus Eph. 4, 24, his verbis usus: *Renovamini & induite novum hominem qui secundum Deum creatus est in iustitiae & sanctitate veritatis*. Hoc Apostolico pronunciato quid vel dilucidius, vel efficacius dici potuit pro confirmanda & stabilienda primo homini concreata justitiā, & verā sanctitate non postrema imaginis divinæ parte.

XLIX.

Tertiò: Quod imago Dei, præter intellectus peritiam & voluntatis rectitudinem ac sanctimoniam, etiam constiterit in omnium interiorum & exteriorum sensuum, sicut etiam membrorum prompta, parata & expedita obædientia ad sequendum, & exequendum quodvis bonum, quod intellectus imperabat, & voluntas afflatabat, non pauca sunt monumentorum divinorum testimonia, quæ probant & demonstrantur.

L.

De primis generis nostri Parentibus dicit Jehova Gen. 2. 15. *Nudi erant ambo & non Erubescabant*. Quæ vero causa fuit, cur non Erubescabant? certè non alia datur causa, meo quidem judicio, quæ castitas & sensuum exteriorumq; membrorum cum mentis & voluntatis rectitudine & sanctimonia amicissima concordia & conspiratio.

LI.

Huic nostræ Thesi ac assertioni fidem conciliant & faciunt hæc Spiritus Sancti verba: Rom. 12, 1, 2. seqq. *Sistite corpora vestra hostiam vivæ tem, Sanctam beneplac-*

centem Deo, τὴν λογίκην λατεῖνα ὑμῶν, & ne configuramini
seculo huic, Sed transformamini renovatione mentis ve-
stra ἐπὶ δοκιμάζεν ἡμᾶς quo sit voluntas Dei bona, & be-
neplacens & perfecta. 1. Thel. 5, 25. ipse Deus paeis sancti-
ficet vos ὄλεπταις & ὀλόκληρῃ ὑμῶν πνεύμα, καὶ ἡ ψυχὴ τῇ
τῷ σώμα αἱ εμπλῶς ἐντη παρστοῖς τῇ πνεύμᾳ ἡμῶν Ιησοῦ χριστοῦ : η-
ρηθέντες: Quæ & alia hujusmodi Spiritus Sancti dicta quibus
renovatio nostra describitur, sufficienter docent, imagi-
nem Dei, præter alia omnium sensuum ac membrorum
dona & reqnisita obtinuisse promptam & expeditam ob-
ædientiam, & congenitam pronitatem ad sequendum &
exsequendum quodvis bonum, quod intellectus impera-
bat & voluntas appetebat.

L II.

Quartò: Quod imago & similitudo Dei ad quam ho-
mo factus fuit, ambitu suo etiam comprehendenter totius
hominis ἀφθαρτίαν & immortaltatem, nemo inficiari po-
test, siquidem & Deus ipse Gen. 2, 17. minetur homini
mortem, si interdictæ arboris fructu vesceretur: Et sapiens
Sapient. 2, 25. rotundis verbis affirmat asseritq; hominem
creatum fuisse ἀφθαρτία. Apostolus disertâ oratione ait
Rom. 5, 12. Mortem per peccatum intrasse in mundum.
Nullo mentis acumine sit oportet, qui hinc non intelligit
hominem quoq; immortalitate, conditorem suum, utpote
ἀφθαρτὸν οὐκ αθανατὸν 1. Timoth. 1, 18, & cap. 6, 16. expre-
sisse & retulisse.

L III.

Quinto: Quod homini ad imaginem Dei jam facto
dominatus & imperium in omnis generis animantia & uni-
versam terram, datum & concessum fuerit, manifestum est
ex textu Mosaico, & si hoc dominum non imaginis divinæ
pars est, tamen est saltem quoddam ejus consequens ieu-
con

consecrarium; Audiantur verba Mosis Gen. 1, 26. Faciamus
hominem in imagine nostra, ad similitudinem nostram, & domine-
tur pisibus maru, & volatilibus calorum, & jumentis, & domini-
um exerceat in universam terram & omne reptile, quod reptat super
terram. Audiantur verba Apostoli 1. Cor. 11, 7. Vir propter
imperium in uxorem & familiam, est imago & gloria Dei.

L. IV.

Sextò: Non postrema imaginis divinæ pars fuit,
quod homo sine metu periculorum & mortis vivere potuit,
gratiâ Dei fretus & contentus. Huic assertioni nostræ fi-
des conciliatur partim ex eo, quod Eva omnis pavoris ex-
pers cum serpente familiariter miscet sermones. Gen. 3, 1,
2, seqq. Partim etiam ex eo, quod imaginis divinæ repara-
tio in eo magna sui parte consistit, quod pavore periculou-
rum & mortis liberati pacatam & tranquillam vivimus vi-
tam Luc. 1, 74. Heb. 2, 15. Atq; hæc est brevis quædam i-
maginis divinæ delineatio, non ex scrutinio humanorum
commentorum collecta, sed è divinorum monumentorum
promptuario petita. Ubi accuratè observandum est, quod
homo, sicut imaginem divinam, ita universam suam perfe-
ctionem in λόγῳ Dei filio, obtinuit, adeo, ut tām diu ho-
mini primitus ad imaginem Dei creato sua innocentia es-
set, integritas, & perfectio, quām diu in unigenito Dei fi-
lio, λόγῳ ἐκοντῇ Θεῷ ἀρχῇ inconcussus & firmus subsi-
stet.

L. V.

Hanc nostram sententiam disertè confirmat Aposto-
lus Col. 1, 15, 16, 17. hisce phrasibus usus: *Qui, λόγος filius
Dei, est imago Dei invisibilis, & primogenitus omnium rei creatæ.
Nam per eum condita sunt omnia, quæ in cœlo sunt, & quæ in ter-
râ, sive dominia, sive imperia, sive potestates: Omnia per eum, &
in eum condita sunt. Et ipse ante omnia, & omnia per eum consi-
stunt.*

stant. Quidquid proinde primus homo obtinuit integritatis & perfectionis, illud totum habuit in filio Dei, ~~per~~ & in Iesu Christo, & per quem & in quem cuncta creata sunt, & in quo consistunt. Atq[ue] h[oc]c pauca de imagine & similitudine Dei, ad quam homo creatus fuit, hoc tempore & loco dicta sufficiant.

Soli Deo honor, Laus, & gloria in secula
nullis seculis terminanda.

